

Heikki Vestman kok ym.

Lakialoite laeiksi sähkömarkkinalain sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan useita muutoksia sähkömarkkinalainsäädäntöön sähkön siirtohintojen nousun hillitsemiseksi. Siirtohinnat ovat monin paikoin yli kaksinkertaistuneet 10 vuoden aikana. Hintoja ovat nostaneet sekä julkisessa että yksityisessä omistuksessa olevat verkkoyhtiöt eli sähköverkonhaltijat. Siirtohintojen nousun taustalla ovat sekä sähkömarkkinalain edellyttämät sähköverkkojen säävarmuus- ja korvausinvestoinnit että sähköverkkoyhtiöiden mahdollisuus nostaa investointien sekä pääomarakenteen avulla sähköverkkoliiketoiminnan tuottoa merkittävästi. Sähkömarkkinalainsäädännössä sähköverkkoyhtiöitä ei ole velvoitettu verkkoinvestointien kustannustehokkuuteen. Lakialoitteen tarkoitus on alentaa sähköverkkoyhtiöiden investointien kustannuksia sekä kohtuullistaa sähköverkkotoiminnan tuotto ja näin leikata sähkön siirtohintojen nousua asiakkaille.

PERUSTELUT

Lakialoitteessa esitetään erityisesti säännösmuutoksia, joilla lisättäisiin verkkoyhtiöiden investointien kustannustehokkuutta, annettaisiin haja-asutusalueiden asiakkaille oikeus päättää korvasta vastaan alemmasta säävarmuuden tasosta, velvoitettaisiin säävarmuuspoikkeusten soveltamiseen, laajennettaisiin asiakkaiden oikeutta rakentaa sähkölinja pientuotantoa varten sekä edellytettäisiin verkkoyhtiön tuoton eli tuottoasteen ja tuottopohjan määrittämiseen muutoksia, jotka alentaisivat verkkoyhtiöiden kohtuullisen tuoton määrää liiketoiminnan monopoliluonteen paremmin huomioon ottavalle tasolle.

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi 16.1. sähkönsiirron hintoja koskevan hallituksen esitysluonnoksen¹. Ministeriön lakiesitysluonnoksessa esitetyt toimenpiteet koskevat sähköverkkoinvestointien kustannustehokkuutta sekä sähkön siirtohinnan korotusten jaksottamista pidemmälle aikajänteelle. Ministeriön lakiesitysluonnos ei siten oleellisesti vaikuttaisi sähkön siirtohintojen kehitykseen pidemmällä aikajänteellä. Lakialoitteessa esitetään hallituksen esitysluonnokseen nähden pidemmälle meneviä lain ja regulaation muutoksia siirtohintojen nousun leikkaamiseksi. La-

¹ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d48d2ea7-bad4-4cb8-b5be-d545a68ce6c4/ef133302-1f57-4042-8226-17ed3a355650/LIITE_20200117134609.pdf

Lakialoite LA 17/2020 vp

kialoitteessa ei esitetä sähköverkonhaltijan kehittämissuunnitelmaa koskevaan sähkömarkkinalain 52 §:ään muutoksia, koska hallituksen lakiluonnos on tältä osin kannatettava ja riittävä.

Asiakkaan oikeus rakentaa erillinen linja paikallista sähköntuotantoa varten

Sähkömarkkinalain 13 §:n verkon rakentamismonopoliin esitetään uutta poikkeusta, jossa laajennetaan asiakkaan oikeutta rakentaa kiinteistön rajat ylittävä sähkölinja ja käyttää sitä ilman sähköverkkolupaa. Jakeluverkonhaltijalla on vastuualueellaan monopoli rakentaa jakeluverkkoa. Poikkeuksista verkonrakennusmonopoliin on säädetty pykälän 2 momentissa. Uuden poikkeussäännöksen mukaan asiakkaalla olisi ilman vastuualueen jakeluverkonhaltijan suostumusta oikeus rakentaa erillinen linja, jolla yksi tai useampi sähkönkäyttöpaikka liitetään voimalaitokseen suoraan sähköntoimitusta varten.

Erillisen linjan operoinnissa ei olisi kyse sähkömarkkinalain 4 §:ssä tarkoitettusta luvanvaraisesta sähköverkkotoiminnasta, eikä erilliseen linjaan ja sen haltijaan sovellettaisi verkonhaltijan yleisiä velvoitteita, kuten Energiavirasto on hallintokäytännössään jo aiemmin katsonut². Erillisen linjan operointi ei siten vaatisi sähkömarkkinalain 4 §:n mukaista sähköverkkolupaa edellyttäen, että erillistä linjaa käytetään ainoastaan suoraan sähköntoimitusta varten voimalaitoksesta sähkönkäyttöpaikalle. Erillisen linjan sääntely vastaa sähkömarkkinadirektiivin 2019/944 (EU) 7 artiklan (aiemman sähkömarkkinadirektiivin 2009/72/EY 34 artiklan) säännöksiä erillisestä linjasta, joita Suomi ei ole tähän mennessä implementoinut.

Säännöksellä on tarkoitus parantaa erityisesti pientuotannon sekä uusiutuvalla energianlähteellä tuotetun sähkön edellytyksiä ja vahvistaa asiakkaiden mahdollisuuksia yhteistuotantoon. Kyseen tulisi esimerkiksi tilanne, jossa useampi omakotitalo tai taloyhtiö rakentaa yhteisen aurinkovoimalan, johon omakotitalot tai taloyhtiöt liitetään suoraan sähköntoimitusta varten. Vastaavasti useampi maatila voisi säännöksen perusteella rakentaa yhteisen voimalan.

Sähköverkko on luonnollinen monopoli, jolloin rinnakkaisten jakeluverkkojen rakentaminen ei ole pääsääntöisesti taloudellisesti kannattavaa. Suomessa sähkönkäyttöpaikkojen ja voimalaitosten liittymisjohtojen rakentaminen on jo aiemmin vapautettu kilpailulle. Myös erillisen linjan rakentamisen vapauttamisen arvioidaan lisäävän asiakkaille sekä sähköjärjestelmälle hyötyjä, jotka ylittävät mahdolliset epäoptimaalisesta verkon rakenteesta johtuvat haitat.

Erillisen linjan haltija vastaisi liittymän takaisesta sähkön laadusta. Verkkoyhtiöllä olisi mahdollisuus ottaa kantaa erillisen linjan teknisiin vaatimuksiin verkkoon liittämistä koskevissa teknisissä vaatimuksissaan. Erillisen linjan muodostamaan energiayhteisöön liittyminen ja siitä irtaantuminen jäisi osapuolten välillä sopimuksenvaraiseksi, koska erilliseen linjaan ei sovellettaisi verkonhaltijan yleisiä velvoitteita, eikä se tulisi näin myöskään siirtohinnoittelun valvonnan piiriin.

² Energiaviraston selvitys työ- ja elinkeinoministeriölle energiayhteisöjen oikeudellisista edellytyksistä EU:n ja kansallisen verkkosääntelyn kannalta, 5.9.2017, 1646/403/2017. Saatavilla: <https://energiavirasto.fi/documents/11120570/12862527/2017-Energiaviraston+selvitys+5.9.2017+TEMlle+energiayhteist%C3%B6jen+oikeudellisista+edellytyksist%C3%A4.pdf/45eaf3f9-9263-9cda-5011-4241dd851e77/2017-Energiaviraston+selvitys+5.9.2017+TEMlle+energiayhteist%C3%B6jen+oikeudellisista+edellytyksist%C3%A4.pdf>

Lakialoite LA 17/2020 vp

Ehdotus pientuotannon erillisen linjan sääntelystä perustuu Energiaviraston 5.9.2017 selvitykseen Työ- ja elinkeinoministeriölle ja sisältyy työ- ja elinkeinoministeriön asettaman Älyverkko-työryhmän ehdotuksiin³.

Siirtopalvelu asiakkaille mahdollisimman alhaisin kustannuksin

Sähkömarkkinalain 19 §:n verkon kehittämisvelvollisuuteen esitetään uutta säännöstä, joka velvoittaa verkonhaltijan tuottamaan siirto- ja jakelupalvelun mahdollisimman kustannustehokkaasti. Verkon kehittämisvelvollisuudella on säädetty verkonhaltijalle velvoite ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin verkon toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. Kehittämisvelvollisuudella täsmennetään myös ne periaatteet, joiden mukaan verkonhaltijan tulee suunnitella, rakentaa ja ylläpitää verkkoaan.

Uuden säännöksen mukaan kehittämisvelvollisuuden sisältöön kuuluisi se, että verkonhaltija tuottaa siirto- ja jakelupalvelun verkkonsa käyttäjille mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla. Tämä tarkoittaa kustannustehokkaiden investointien ja verkkoratkaisujen tekemistä. Jo kumotun sähkömarkkinalain esitöiden (HE 127/2004 vp, s. 7) mukaan luonnollisen monopolin erityisvalvonnan keskeisiin tavoitteisiin on kuulunut tehokkuus, jolla tarkoitetaan asiakkaan haluan palvelun aikaansaamista mahdollisimman alhaisin kustannuksin.

Säännös on tarpeen, koska liiketoiminnan monopoliluonteen vuoksi verkonhaltijalla ei ole kilpailun puuttumisen vuoksi kannustinta tehostaa toimintaansa. Se voi vyöryttää kustannustehottomat ratkaisut verkkopalvelun hintaan ja asiakkaidensa maksettavaksi. Kustannustehokkuudella tarkoitetaan asiakkaan tarvitseman palvelun aikaansaamista mahdollisimman alhaisin kustannuksin.

Kustannustehokkuus tarkoittaisi verkonhaltijan toimenpiteen, investoinnin tai koko toiminnan kustannuksia verrattuna niihin kustannuksiin, joihin verkonhaltijalla olisi mahdollisuus. Energiaviraston mukaan sille toimitettujen sähköverkon kehittämissuunnitelmien perusteella sähkön jakeluverkon kaikki korvausinvestoinnit vuosina 2014–2036 ovat yhteensä noin 9,7 miljardia euroa, josta säävarmuuden parantamisen osuus noin 3 miljardia euroa. Asiantuntijaselvityksen mukaan verkkoyhtiöiden säävarmuusinvestointeihin sisältyy yli 900 miljoonan euron säästöpotentiaali, jos verkkoyhtiöt valitsevat kustannustehokkaimman tavan toteuttaa säävarmuusinvestoinnit ja sähkömarkkinalain 51 §:n sallimia poikkeuksia säävarmuusvaatimuksista hyödynnetään täysimääräisesti⁴.

Sähkö- ja maakaasumarkkinoista annetun lain (jäljempänä valvontalaki) 12 §:n mukaan verkonhaltijan hinnoittelun valvontamenetelmien tulee perustua niihin perusteisiin, joista säädetään muun ohella sähkömarkkinalain säännöksissä. Verkon kehittämisvelvollisuuteen tehtävä muutos

3 Älyverkko-työryhmän ehdotukset ja niiden tarkemmat perustelut, Älyverkko-työryhmän loppuraportin liite, s. 40–41 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161119/Liite_TEM_33_2018.pdf

4 Improvements in regulation and investments in Finnish electricity distribution business: customer perspective, Aleksi Muukkonen https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/159403/ProGradu_Muukkonen_Aleksi.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Lakialoite LA 17/2020 vp

kustannustehokkuuden vaatimuksesta merkitsee sellaista sisällöllistä muutosta hinnoittelun valvontamenetelmien perusteena oleviin säännöksiin, että Energiaviraston tulee lakimuutoksen johdosta valvontalain 13 §:n nojalla muuttaa valvontamenetelmiä jäljellä olevan valvontajakson osalta. Ehdotettu muutos ei kuitenkaan rajoita Energiaviraston toimivaltaa riippumattomana kansallisena sääntelyviranomaisena sähkömarkkinadirektiivin vastaisella tavalla. Verkonhaltijoiden kustannustehokkuutta edellytetään jo itsessään EU:n sähkömarkkinasääntelyssä. Kyseessä ei myöskään ole vaatimus, jolla otettaisiin yksityiskohtaisesti kantaa hinnoittelun valvontamenetelmien sisältöön.

Ehdotettu kustannustehokkuuden vaatimus on tiukempi kuin ministeriön 16.1.2020 lakiesitysluonnoksessa esitetty.

Asiakkaan oikeus valita korvausta vastaan matalampi säävarmuuden taso

Sähkömarkkinalain 51 §:ään esitetään uutta säännöstä, jonka mukaan asiakkaille annetaan asemakaava-alueiden ulkopuolella oikeus valita verkkoyhtiön maksamaa korvausta vastaan yli 36 tunnin sallittu enimmäiskeskeytysaika (asiakkaan säävarmuuspalvelu). Lisäksi esitetään 51 §:n muuttamista siten, että verkonhaltijan on määriteltävä 36 tunnin enimmäiskeskeytysajasta poikkeava säävarmuuden taso pykälän 2 momentissa mainittujen saarella sijaitsevien käyttöpaikkojen sekä pienten käyttöpaikkojen ja vapaa-ajan asuntojen osalta, joiden saattaminen säävarmuusvaatimusten piiriin aiheuttaisi poikkeuksellisen korkeita kustannuksia niiden etäisen sijainnin vuoksi.

Sähkömarkkinalain 51 §:ssä säädetään jakeluverkon laatuvaatimuksista eli säävarmuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan jakeluverkko on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että jakeluverkon vioittuminen myrskyn tai lumikuorman seurauksena ei aiheuta asemakaava-alueella yli 6 tuntia kestäväää sähkönjakelun keskeytystä ja jakeluverkon vioittuminen myrskyn tai lumikuorman seurauksena ei aiheuta muulla alueella yli 36 tuntia kestäväää sähkönjakelun keskeytystä. Toimitusvarmuuden tasoon on päästävä lain siirtymäaikojen puitteissa. Energiavirasto valvoo laatuvaatimuksiin pääsemistä sähköverkon kehittämissuunnitelmien avulla.

Sähkömarkkinalain säävarmuusvaatimuksissa ei säädetä maakaapelointipakkoa, vaan verkonhaltijalla on oikeus valita keinot laatuvaatimuksiin pääsemiseksi. Korkeiden laatuvaatimusten asettaminen ja investointien korkea tuotto on käytännössä johtanut mittaviin investointeihin jakeluverkkoon, joiden kokonaismääräksi on arvioitu noin 3 miljardia euroa. Asiantuntijaselvityksen mukaan verkkoyhtiöiden säävarmuusinvestointeihin sisältyy yli 900 miljoonan euron säästöpotentiaali, jos verkkoyhtiöt valitsevat kustannustehokkaimman tavan toteuttaa säävarmuusinvestoinnit ja sähkömarkkinalain 51 §:n sallimia poikkeuksia säävarmuusvaatimuksista hyödynnetään täysimääräisesti⁵.

Ehdotuksen mukaan lain 51 §:n 2 momenttia muutettaisiin velvoittavaksi siten, että jakeluverkonhaltijan on määritettävä asema-alueen ulkopuolella käyttöpaikkaan sovellettava tavoitetaso

5 Improvements in regulation and investments in Finnish electricity distribution business: customer perspective, Aleksi Muukkonen https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/159403/ProGradu_Muukkonen_Aleks.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Lakialoite LA 17/2020 vp

yli 36 tuntia pidemmäksi paikallisten olosuhteiden mukaisesti, jos käyttöpaikka sijaitsee saaresa, johon ei ole siltaa tai vastaavaa muuta kiinteää yhteyttä taikka säännöllisesti liikennöitävää maantielauttayhteyttä, tai kyseessä on pieni käyttöpaikka (vuotuinen sähkönkulutus alle 2 500 kWh) tai vapaa-ajan asunto ja vaadittavien säävarmuusinvestointien kustannukset olisivat käyttöpaikan osalta poikkeuksellisen suuret sen muista käyttöpaikoista etäisen sijainnin vuoksi. Voimassa olevassa laissa jakeluverkonhaltija on voinut päättää, määrittääkö se poikkeavan laatutason 2 momentissa mainituille käyttöpaikoille.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettujen sähkönkäyttöpaikkojen saattaminen 36 tunnin enimmäiskeskeytyksen piiriin ei ole tarkoituksenmukaista. Sähkömarkkinalain esitöissä (TaVM 17/2013 vp) todetulla tavalla poikkeusten tarkoitus on välttää sellaisten investointien tekeminen, joista aiheutuva kustannus ei ole järkevässä suhteessa investoinnilla saataviin hyötyihin. Poikkeusten soveltaminen on kuitenkin ollut vapaasti verkonhaltijan päätettävissä, eivätkä verkonhaltijat käytännössä ole hyödyntäneet säännöksen sallimia poikkeuksia. Koska verkonhaltijan säävarmuusinvestointien rahoittamiseen osallistuvat kaikki verkonhaltijan asiakkaat, poikkeusten soveltaminen tulisi säätää verkonhaltijaa velvoittavaksi.

Ehdotuksen mukaan 51 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin verkon käyttäjän säävarmuuspalvelu. Uuden säännöksen mukaan sen ohella, mitä 2 momentissa on säädetty poikkeuksista 36 tunnin säävarmuusvaatimukseen, jakeluverkonhaltijan on määritettävä alueella sovellettava tavoitetaso 36 tunnin enimmäiskeskeytysajasta poiketen, jos jakeluverkonhaltija ja verkon käyttäjät alueella sopivat poikkeavasta tavoitetasosta säävarmuuskorvausta vastaan. Säännös koskisi asemakaava-alueiden ulkopuolisia alueita. Jakeluverkonhaltijan on annettava alueen verkon käyttäjille tarjous säävarmuuspalvelun hankkimisesta.

Jakeluverkonhaltijan on määriteltävä asiakkaille maksettava säävarmuuskorvaus alueen laskennallisten keskeytyskustannusten perusteella. Pykälän 2 momentissa tarkoitettujen sähkönkäyttöpaikat eivät kuitenkaan ole oikeutettuja säävarmuuskorvaukseen, koska verkonhaltijan tulee määrittää näille käyttöpaikoille joka tapauksessa 36 tunnin enimmäiskeskeytysvaatimuksesta poikkeava laatutaso.

Lähtökohtaisesti säännöksessä tarkoitettussa alueessa on kyse jakeluverkon johtohaarasta. Verkonhaltijan tulee tehdä tarjous säävarmuuspalvelun hankkimisesta johtohaaran käyttöpaikoille. Valtaosan johtohaaran verkon käyttäjistä tulisi hyväksyä säävarmuuskorvaus, jotta verkonhaltija voisi määrittää alueelle yli 36 tunnin säävarmuuden tason ja hankkia säävarmuuspalvelun asialkailta. Säävarmuuskorvauksen avulla verkon käyttäjät voivat varautua keskeytyksiin omilla toimitusvarmuutta parantavilla järjestelmillä, kuten aggregaateilla, uusiutuvilla energianlähteillä toimivilla pienvoimaloilla ja sähkövarastoilla. Verkon käyttäjä voi hankkia korvauksen avulla säävarmuuspalvelua myös toiselta haarajohdon verkon käyttäjältä.

Säävarmuuspalvelusta tehdyn vaikutusarvioinnin tapausesimerkissä myrskyvalmiuspalvelua voitaisiin hyödyntää pienitehoisissa sähkönjakeluverkon haaroissa haja-asutusalueilla. Käyttäjäl-

Lakialoite LA 17/2020 vp

le voitaisiin maksaa 347—651 euron myrskyvalmiuspalvelumaksua vuodessa käyttäjän hyväksyessä yli 36 tunnin kestäviä sähkönjakelun keskeytyksiä haja-asutusalueella⁶.

Energiavirastolle ehdotetaan toimivaltaa antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitettusta paikallisten olosuhteiden mukaisesti määriteltävästä tavoitetasosta sekä 3 momentissa tarkoitettusta verkon käyttäjän säävarmuuspalvelun hankkimisesta ja säävarmuuskorvauksen määrittämisestä.

Hinnankorotuskaton tiukentaminen

Sähkömarkkinalain 26 a §:n 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että verkonhaltijan vuotuista siirtohinnan korotuskattoa esitetään kiristettäväksi nykyisestä 15 prosentista 5 prosenttiin. Voimassa oleva 15 prosentin korotuskatto sallii edelleen asiakkaiden kannalta kohtuuttomia korotuksia sähkönsiirtoihin. Lainmuutoksella estettäisiin kohtuuttomia siirtomaksujen korotuksia. Säännöksen mukaan verkonhaltija saisi korottaa sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujaan enintään 5 prosenttia korotusta edeltävän 12 kuukauden aikana keräämiinsä sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksuihin verrattuna. Korotuksen hintavaikutus arvioitaisiin korotusta seuraavan 12 kuukauden pituisen tarkastelujakson verollisen kokonaishinnan perusteella. Säännös asettaisi siten sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen yksittäisille korotuksille 5 prosentin enimmäismäärän.

Sähkömarkkinadirektiivin (EU) 2019/944 1 artiklan mukaan direktiivin tavoitteena on turvata kuluttajille kohtuulliset ja avoimet energian hinnat ja kustannukset, korkeatasoinen toimitusvarmuus ja sujuva siirtyminen kestäväan vähähiiliseen energiajärjestelmään. Direktiivin 28 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä asiakkaiden suojelemiseksi. Niiden on varmistettava kuluttajansuojan korkea taso erityisesti sopimusehtojen osalta.

Nykyistä tiukemman korotuskaton voidaan siten katsoa olevan sähkömarkkinadirektiivin tavoitteiden ja säännösten mukainen. Jo nykyisellään korotuskatto leikkaa osan verkonhaltijoista mahdollisuuksia kerätä alijäämiä kahden peräkkäisen valvontajakson aikana. Tämän ei ole katsottu olevan ristiriidassa kansallisen regulaattorin riippumattoman toimivallan kanssa eikä vaarantavan verkonhaltijan oikeutta kohtuulliseen tuottoon.

Perustuslain omaisuudensuojasäännös asettaa tiettyjä reunaehtoja verkkoyhtiöiden tuoton sääntelyyn. Perustuslakivaliokunta on pitänyt luonnollisen monopolin sääntelyä hyväksyttävänä. Valiokunta on edellyttänyt (PeVL 19/1994 vp), että verkkomonopolin omistajalla tulee olla oikeus omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön. Omaisuuden kohtuullisen käyttömahdollisuuden säilymiseksi verkonhaltijalle tulee turvata kohtuullinen korvaus siirtopalveluista. Perustuslakivaliokunnan käytännössä ei oteta kantaa kohtuullisen korvauksen tasoon. Omaisuuden suoja rajoittavan sääntelyn tulee täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, eli sen tulee olla riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista, sillä tulee olla hyväksyttävä peruste, ja sen tulee olla suhteellisuusvaatimuksen mukaista. Korotuskaton tiukentamisella suojataan monopolia-

6 Improvements in regulation and investments in Finnish electricity distribution business: customer perspective, Aleksí Muukkonen https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/159403/ProGradu_Muukkonen_Aleksi.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Lakialoite LA 17/2020 vp

semassa olevan verkkoyhtiön toimittamasta välttämättömyyshyödykkeestä riippuvaista asiakasta, erityisesti kuluttajia. Se ei rajoita omistajan oikeutta normaaliin ja kohtuulliseen käyttöön, kun sähköverkkotoiminnan monopoliluonne otetaan huomioon. Omaisuuden suoja ei siten voida perustuskäytännön lausuntokäytännön valossa katsoa estävän sitä, että verkonhaltijan oikeutta hinnan korotuksiin rajoitettaisiin nykyistä tiukemmin.

Verkonhaltijan tuottoasteen ja tuottopohjan kohtuullisuus sekä investointien tehokkuuteen kannustaminen

Monopoliasemassa verkkoyhtiöiltä tulee edellyttää hinnoittelun kohtuullisuutta. Hinnoittelun kohtuullisuuden valvonnassa tulee varmistaa sekä verkkotoiminnan hintojen kustannusvastaavuus että liiketoiminnasta saatavan tuoton kohtuullisuus. Siirtohinnoittelun on vastattava toiminnan tosiasiallisia kustannuksia.

Verkkotoimintaan ei kohdistu markkinoiden hintapainetta, mistä syystä ilman tiukkaa sääntelyä verkkoyhtiö voi vyöryttää kustannustehottomuuden asiakkaiden kannettavaksi. Näin ollen monopolihinnoittelun valvonnassa on arvioitava verkkoyhtiön kustannustasoa verrattuna kustannuksiin, joihin yrityksellä olisi mahdollisimman tehokkaasti toimiessaan mahdollisuus.

Sähköverkkotoiminta on sen monopoliluonne ja sähköön välttämättömyyshyödykeluonne huomioon ottaen poikkeuksellisen vähäisen riskin liiketoimintaa. Ilman tiukkaa sääntelyä verkonhaltijan omistajien tuottovaatimukset voivat perusteettomasti vaihdella ja verkonhaltija pystyy monopolitoiminnan avulla keräämään kohtuuttomia tuottoja asiakkailta ilman, että tuottotaso heijastaa vastaavalla vähäisellä riskillä toimivien sijoituskohteiden tuottotasoa.

Valvontalain 10 §:n 2 momenttiin esitetään uusia säännöksiä, jotka ohjaavat nykyistä matalamman tuottoasteen sekä merkittävästi matalamman tuottopohjan määrittelyyn sekä edellyttäisivät hinnoittelumenetelmien kannustavan verkkoyhtiöitä investointien kustannustehokkuuteen.

Sähköverkonhaltijoiden hinnoittelun valvonta perustuu Energiaviraston valvontalain 10 §:n nojalla tekemään vahvistuspäätökseen hinnoittelussa noudatettavista menetelmistä. Suomessa on kyseenalaistettu sähkömarkkinadirektiivin nojalla mahdollisuus säätää sähkömarkkinalaissa hinnoittelun valvontamenetelmien sisällöllisistä vaatimuksista velvoittavasti. Sähkömarkkinadirektiivin 59 artiklan mukaan sääntelyviranomaisen tehtävänä on muun ohella vahvistaa tai hyväksyä avointen kriteerien mukaisesti siirto- tai jakelutariffit tai niiden laskentamenetelmät tai molemmat. Direktiivin 57 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on taattava sääntelyviranomaisen riippumattomuus ja erityisesti varmistettava, että sääntelyviranomainen voi tehdä itsenäisiä päätöksiä poliittisista elimistä riippumatta.

Direktiivin perusteella kansallisen sääntelyviranomaisen riippumattomuus tulee turvata erityisesti ministeriön poliittisesta ohjauksesta. Kansallisen sääntelyviranomaisen riippumattomuus ei tarkoita, ettei lainsäätäjä voisi ottaa eduskunnan säätämässä laissa kantaa hinnoittelun valvontamenetelmissä noudatettaviin yleisiin periaatteisiin. Näin myös voimassa olevan sähkömarkkinalainsäädännön esitöissä on käytännössä Suomessakin tehty. Komission selvityksen mukaan eräissä jäsenvaltioissa, kuten Itävallassa, on voimassa parlamentin säätämä laki, jossa valvontamenetelmien sisällöstä on säädetty yleispiirteisesti sääntelyviranomaista velvoittavalla tavalla. Komissio

Lakialoite LA 17/2020 vp

ei ole katsonut näitä säännöksiä EU:n oikeuden vastaisiksi⁷. Myös Ruotsin laissa säädetään hinnoittelumenetelmien sisällöstä yleisellä tasolla, eikä Ruotsia vastaan tältä osin ole nostettu rikkomuskannetta⁸. Euroopan unionin tuomioistuimen laajassa oikeuskäytännössä koskien kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltuuksia ja riippumattomuutta ei ole katsottu, ettei jäsenvaltio voisi lailla säätää valvontamenetelmien yleisistä periaatteista. EU:n oikeus ei siten estä sitä, että Suomessa säädettäisiin lailla valvontamenetelmien sisältöä velvoittavasti ohjaavista yleisistä periaatteista.

Kuten edellä on todettu, perustuslaissa turvattu omaisuuden suoja edellyttää, että omaisuuden kohtuullisen käyttömahdollisuuden säilymiseksi verkonhaltijalle tulee turvata kohtuullinen korvaus siirtopalveluista. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ei kuitenkaan oteta kantaa kohtuullisen korvauksen tasoon eikä sen määräytymisen perusteisiin.

Verkkoyhtiön hinnoittelumenetelmiä koskevassa vahvistuspäätöksessä määrätään sähkömarkkinain esitöiden (HE 20/2013 vp) perusteella yhtäältä verkkoyhtiön sähköverkkotoimintaan sitoutuneen pääoman arvostusperiaatteista ja taseen oikaisusta ja sitoutuneen pääoman tuottoasteen määrittämistavasta (kohtuullinen tuotto) sekä toisaalta verkkoyhtiön tuloslaskelman oikaisusta ja verkkotoiminnan kannustimista (toteutunut oikaistu tulos). Voimassa olevien Energiaviraston vahvistamien valvontamenetelmien mukaan kohtuullinen tuotto saadaan kertomalla vuosittain sähköverkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma kohtuullisella tuottoasteella⁹. Kohtuullisen tuoton ja toteutuneen oikaistun tuloksen erotus kertoo, onko verkkoyhtiön hinnoittelu ollut neljän vuoden valvontajakson aikana ali- vai ylijäämäistä. Ylijäämä pitää palauttaa asiakkaille seuraavan valvontajakson neljän vuoden aikana. Alijäämä tarkoittaa, että verkkoyhtiö voi korottaa siirtomaksuja seuraavan neljän vuoden aikana.

Ehdotuksen mukaan hinnoittelun valvontamenetelmissä tulisi määrätä verkkotoimintaan tai palveluun sidotun pääoman arvostusperiaatteista siten, että sidotun pääoman arvo ei oleellisesti eroa kyseisen pääoman taseeseen määritellystä arvosta.

Voimassa olevissa valvontamenetelmissä sähköverkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman määrittäminen perustuu ratkaisevasti sähköverkon laskennallisen nykykäyttöarvon määrittämiseen.

Sähköverkon nykykäyttöarvo määritetään valvontamenetelmien mukaan kunkin verkonosan jälleenhankinta-arvon, iän ja pitoajan perusteella. Sähköverkkotoimintaan sitoutunut pääoma saadaan käytännössä vähentämällä nykykäyttöarvosta koroton vieras pääoma. Pääomaa oikaistaan myös taseen eräillä erillä.

Sähköverkon jälleenhankinta-arvon määrittäminen perustuu standardiyksikköhintoihin, jotka Energiavirasto on määrittänyt valvontamenetelmien 8 vuoden voimassaoloajaksi eli kahden val-

7 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e5f886d6-917d-11e9-9369-01aa75ed71a1/language-en>

8 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/ellag-1997857_sfs-1997-857_5_kap.1_s

9 Energiaviraston vahvistamat valvontamenetelmät neljännellä 1.1.2016—31.12.2019 ja viidennellä 1.1.2020—31.12.2023 valvontajaksolla.

Lakialoite LA 17/2020 vp

vontajakson ajaksi. Standardiyksikköhinnat perustuvat verkonhaltijoiden keskimääräisiin investointikustannuksiin. Standardiyksikköhintojen käyttämisestä sähköverkkoon sitoutuneen pääoman määrittämisessä puoltaa niiden kannustinvaikutus: jos verkkoyhtiö onnistuu alittamaan keskimääräisen yksikköhinnan, se hyötyy, mikä edelleen alentaa keskimääräistä investointikustannusta, kun yksikköhinnat seuraavan kerran määritellään.

Käytännössä erityisesti standardiyksikköhintojen pitkä voimassaolo on johtanut siihen, että osa verkonhaltijoista on hyötynyt suhteettomasti sähköverkkoon sitoutuneen oikaistun pääoman määrittämistavasta. Selvityksen mukaan verkkoyhtiöiden todelliset investointikustannukset ovat olleet vuonna 2016 keskimäärin 22 prosenttia alhaisempia kuin valvontamallin yksikkökustannuksien mukaiset hinnat¹⁰. Vuoden 2018 osalta Energiaviraston julkaisemien lukujen perusteella verkkoyhtiöiden taseessa oleva oma pääoma ja vieras pääoma oli yhteensä noin 8 miljardia euroa (ilman korotonta vierasta pääomaa noin 6 miljardia euroa) ja valvontamenetelmien mukainen laskennallinen sähköverkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma oli yhteensä noin 13 miljardia euroa. Verkkoyhtiöiden tuotot lasketaan siten laskennallisesta verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman arvosta, joka on kokonaisuutena huomattavasti korkeampi kuin yhtiöiden taseissa tosiasiaassa oleva verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman arvo. Laskennallinen tuottopohja nostaa edelleen tuottoa, joka verkkoyhtiöille sallitaan.

EU:n sähköverkkosäätelyn keskeisiä tavoitteita ovat kustannustehokkuuden ja kustannusvastaavuuden vaatimukset. Vaikka esitetty säännös kaventaisi kansallisen säätelyviranomaisen liikkumavaraa hinnoittelun valvontamenetelmistä päätettäessä, säätely edistäisi EU:n sähkömarkkinasäätelyn kustannusvastaavuuden tavoitteita. Sen sijaan standardiyksikköhintojen ja todellisten toteutuneiden investointikustannusten välisen merkittävän eron voidaan katsoa olevan ongelmallista EU-oikeudellisen kustannusvastaavuuden vaatimuksen näkökulmasta.

Edellä esitetyistä syistä esitetään, että sähköverkkoon sitoutuneen pääoman arvostusmenetelmät eivät saisi johtaa lopputulokseen, joka oleellisesti eroaa kyseisen pääoman taseeseen määritellystä arvosta. Näin varmistetaan, että sähköverkon arvostusmenetelmät kuvaavat tosiasiaassa sähköverkkoon sitoutuneen pääoman määrää, josta tuotto lasketaan. Sellainen laskennallinen arvostusmenetelmä, jonka johdosta sähköverkkoon sitoutuneen pääoman määrä eroaa oleellisesti kullekin vuodelle hyväksytystä tasearvosta ja joka sallii tuoton jo poistetuille omaisuuserille, ei olisi hyväksyttävä. Energiaviraston tehtävä on valvoa, että verkkoyhtiö oikaisee taseen asianmukaisesti eikä sisällytä taseeseensa sinne kuulumattomia eriä.

Ehdotuksen mukaan hinnoittelun valvontamenetelmissä tulisi määrätä verkkotoimintaan tai palveluun sidotulle pääomalle taikka palvelulle hyväksyttävän tuoton määrittämistavasta, joka heijastaa verkonhaltijakohtaisesti todellista pääomarakennetta ja joka sallii sidotulle pääomalle enintään vastaavan vähäisen riskisyyden sijoituskohteisiin verrattavan tuoton.

Voimassa olevissa Energiaviraston määäämissä valvontamenetelmissä tuottoprosentin määrittäminen perustuu painotetun keskimääräisen pääomakustannuksen malliin (weighted average cost of capital) eli WACC-malliin. WACC-mallissa verkkotoiminnan pääomakustannus lasketaan

¹⁰ Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 43/2018, Sähkönsiirtohinnot ja toimitusvarmuus, s. 45 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161178/43_18_Sahkonsiirtohinnot_ja_toimintavarmuus.pdf

Lakialoite LA 17/2020 vp

oman pääoman kustannuksen sekä vieraan pääoman kustannuksen painotettuna keskiarvona. Kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään kiinteää pääomarakennetta, jossa korollisen vieraan pääoman paino on 40 % ja oman pääoman paino on 60 %. Valvontamenetelmien WACC-malli ei siten reagoi verkkoyhtiön todelliseen pääomarakenteeseen. Yhtiöt, joiden vieraan pääoman paino on tosiasiallisesti suuri, hyötyvät merkittävästi kiinteästä laskentamallista. Nämä verkkoyhtiöt saavat tosiasiaassa sijoitetulle pääomalle korkeamman tuoton ja omalle pääomalleen usein suhteettoman korkean tuoton. Tuottoasteen määritystapa saattaa kannustaa verkkoyhtiöitä käyttämään velkavipua investointien rahoittamiseen. Ehdotuksen mukaan tuottoaste tulisi määrittää siten, että se heijastaa verkonhaltijakohtaisesti tosiasiallista pääomarakennetta eli laskennassa käytetty vieraan pääoman ja oman pääoman paino määritetään kullekin verkonhaltijalle erikseen.

Kohtuullisen tuottoprosentin määrittelyyn sisältyy sovellettavan korkokannan sekä toiminnan riskitason määrittely. Tuottoasteen määrittämisessä oman pääoman ja vieraan pääoman kustannuksen perustana olevana riskittömänä korkokantana käytetään voimassa olevissa valvontamenetelmissä Suomen valtion kymmenen vuoden obligaatioiden korkoa. Käytännössä kyseessä on koron kymmenen edellisen vuoden keskiarvo. Riskisyyden kannalta oman pääoman osalta beeta-kerroin kuvaa yrityksen riskipitoisuutta suhteessa kaikkien sijoitusten keskimääräiseen riskipitoisuuteen. Lisäksi oman pääoman osalta on määriteltä markkinariskipreemio sekä vieraan pääoman osalta riskipreemio. Verkkoyhtiöiden tuottoaste oli neljännen valvontajakson alussa vuonna 2016 7,42 prosenttia ja on laskenut vuoteen 2020 mennessä 5,72 prosenttiin. Kyseessä on tuottoaste ennen veroja (pre-tax).

Verkkotoiminnan tuottoasteen tulisi vastata sitä taloudellisen riskin matalaa tasoa, joka sähköverkon omistajan sijoittamaan pääomaan todellisuudessa kohdistuu. Lisäksi huomioon tulee ottaa alhaiset vieraan pääoman rahoituskulut ja sähköverkonosien pitkä käyttöikä. Sidotulle pääomalle voidaan siksi sallia vain sellainen tuotto, joka vastaa toiminnan tosiasiallista riskisyyttä. Ehdotuksen mukaan tuottoastetta ei tule määrittää tavalla, joka sallii sidotulle pääomalle korkeamman tuoton kuin vastaavan vähäisen riskisyyden sijoituskohteista on saatavissa.

Vaikutusarviointina on esitetty, että jos valvontamenetelmien verkkoyhtiöille määrittämä verkkotoimintaan sitoutunut pääoma vastaisi verkonhaltijoiden tosiasiallisesti taseeseen sitoutuneita pääomaeriä ja tuottoaste määritettäisiin oman pääoman ja vieraan pääoman tosiallisen verkkoyhtiökohtaisen painon mukaan, tuotto vähenee 88 verkkoyhtiön osalta yhteensä noin 440 miljoonaa euroa vuoden 2018 tiedoilla laskettuna. Tällöin nominaalierotus 40 vuoden pitoajalla on 8,7 miljardia euroa eli asiakkaat maksaisivat 40 vuoden aikana vuoteen 2018 mennessä tehdyistä verkkoinvestoinneista 8,7 miljardia euroa vähemmän siirtomaksuja¹¹.

Valvontamenetelmissä on määrätty myös verkkoyhtiöille kannustimet, joilla kannustetaan verkkoyhtiöitä erityisesti toiminnan tehostamiseen, verkon kehittämiseen sekä laadun ja toimitusvarmuuden parantamiseen. Verkkoyhtiöiden toiminnan kustannustehokkuuteen kannustava verkonhaltijakohtainen tehostamistavoite kohdistuu erityisesti verkkoyhtiön toiminnan operatiivisiin kustannuksiin. Tehostamiskannustin kannustaa siten osaltaan verkkoyhtiötä saavuttamaan säävarmuusvaatimukset maakaapeloimalla, koska tämä pienentää verkkoyhtiön operatiivisia kus-

¹¹ Professori Mikael Collanin esitys webinaarissa 7.4.2020.

Lakialoite LA 17/2020 vp

tannuksia. Myös laatukannustin kannustaa verkkoyhtiötä maakaapeloimaan, koska tämä nostaa toimitusvarmuuden tason hyvin korkeaksi.

Toimitusvarmuuskannustin korvaa verkkoyhtiöille ennen pitoajan täyttymistä poistettavien ilmajohtojen jäljellä olevan nykykäyttöarvon, mikä kannustaa korvaamaan ilmajohtoja maakaapelilla etupainotteisesti myös silloin, kun muut esimerkiksi ilmajohtojen käyttämistä parantavat toimenpiteet olisivat kustannustehokkaampia ja asiakkaalle edullisempia. Investointikannustimen vaikutus perustuu sähköverkon jälleenhankinta-arvon määrittämiseen: jos verkkoyhtiö pystyy investoimaan standardiyksikköhintoja alemmilla kustannuksilla, verkkoyhtiö saa lisätuottoja tekemälleen investoinnille kohtuullisen tuoton laskennan ja tasapoistojen kautta. Investointikannustin kannustaa siten kustannustehokkuuteen valitun verkkoinvestoinnin osalta, mutta ei eri toimintavaihtoehtojen välillä ja saattaa kannustaa kasvattamaan tuottopohjaa, jos verkonhaltija onnistuu maakaapeloimaan verkkoa alle standardiyksikköhintojen kustannusten.

Ehdotuksen mukaan hinnoittelun valvontamenetelmissä tulee määrätä investointien kustannustehokkuuteen kannustavista tavoitteista. Verkonhaltijan tulee tuottaa siirto- ja jakelupalvelu verkonsa käyttäjille mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla. Valvontamenetelmissä tulisi määrätä kannustimesta, joka kannustaa valitsemaan mahdollisimman kustannustehokkaita säävarmuusinvestointeja ja joka rankaisee yli-investoinneista. Investointien tasapoistojen tulisi olla riippuvaisia verkonosan liittymien määrästä. Sähköverkkotoimintaan sitoutuneelle pääomalle saisi tällöin pienemmän tuoton, jos liittymien määrä vähenee tulevaisuudessa, jolloin syntyy kannustinvaikutus vaihtoehtoihin joustavampiin säävarmuusinvestointeihin pienjänniteverkkojen latvoissa.

Ehdotuksessa esitetään lisäksi mahdollisuutta, jonka mukaan hinnoittelun valvontamenetelmissä voitaisiin määrätä hinnoittelurakenteen määrittämistavasta. Esityksellä laajennettaisiin Energiaviraston mahdollisuutta harmonisoida verkkoyhtiöiden hinnoittelurakennetta. Hinnoittelurakenteen yhdenmukaistaminen voi olla tarpeen asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi. Lisäksi virastolla olisi mahdollisuus edistää hinnoittelurakennetta, jonka avulla asiakas voi itse vaikuttaa nykyistä paremmin siirtohintalaskun suuruuteen. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi tehoerusteinen hinnoittelu, jos sen todetaan olevan sähköä käyttäjien edun mukaista.

Valvontamenetelmien voimassaolo

Valvontalain 10 §:n 4 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että hinnoittelun valvontamenetelmät olisivat jatkossa voimassa yhden neljän vuoden pituisen valvontajakson ajan. Voimassa olevassa säännöksessä valvontamenetelmät ovat voimassa kahden peräkkäisen neljän vuoden pituisen valvontajakson ajan. Ennen 2013 voimaantulutta valvontalakia valvontamenetelmät olivat voimassa yhden neljän vuoden valvontajakson ajan.

Energiavirastolla on valvontamenetelmien osalta kehittämistehtävä. Virasto ei ole sidottu valvontamenetelmistä päättäessään voimassa olevien valvontamenetelmien sisältöön. Käytännössä valvontamenetelmien pitkä, kahden valvontajakson pituinen voimassaolo ei mahdollista riittävää reagointia esimerkiksi muuttuneisiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin.

Lakialoitteen mukaiset lainmuutokset on tarkoitettu astumaan voimaan 1.6.2020.

Lakialoite LA 17/2020 vp

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 13 §:n 2 momentti, 19 §:n otsikko ja 2 momentti, 26 a §:n 1 momentti ja 51 §, sellaisena kuin niistä on 26 a §:n 1 momentti laissa 590/2017, seuraavasti:

13 §

Jakeluverkon rakentaminen

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

- 1) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla sähkönkäyttöpaikka liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon;
- 2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla yksi tai useampi voimalaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;
- 3) kysymyksessä on erillinen linja, jolla yksi tai useampi sähkönkäyttöpaikka liitetään voimalaitokseen suoraan sähköntoimitusta varten;
- 4) kysymyksessä on kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen verkko;
- 5) verkonhaltija antaa toiselle suostumuksen verkon rakentamiseen.

19 §

Verkonhaltijan yleiset velvollisuudet ja verkkopalvelujen hinnoittelu

Sähköverkko on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että:

- 1) sähköverkko täyttää sähköverkon toiminnan laatuvaatimukset ja sähkönsiirron sekä -jakelun tekninen laatu on muutoinkin hyvä;
- 2) sähköverkko ja sähköverkkopalvelut toimivat luotettavasti ja varmasti silloin, kun niihin kohdistuu normaaleja odotettavissa olevia ilmastollisia, mekaanisia ja muita ulkoisia häiriöitä;

Lakialoite LA 17/2020 vp

- 3) sähköverkko ja sähköverkkopalvelut toimivat mahdollisimman luotettavasti normaaliolojen häiriötilanteissa ja valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa;
 - 4) sähköverkko toimii yhteensopivasti sähköjärjestelmän kanssa ja se voidaan tarvittaessa liittää yhteen toisen sähköverkon kanssa;
 - 5) sähköverkkoon voidaan liittää vaatimukset täyttäviä käyttöpaikkoja ja voimalaitoksia;
 - 6) verkonhaltija tuottaa siirto- ja jakelupalvelut verkkonsa käyttäjille mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla;
 - 7) verkonhaltija kykenee muutoinkin täyttämään sille kuuluvat tai tämän lain nojalla asetetut velvollisuudet.
- — — — —

26 a §

Sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korottaminen

Verkonhaltija saa korottaa sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujaan enintään 5 prosenttia korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana keräämiinsä sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksuihin verrattuina. Jos verkonhaltija tekee korotuksesta alkavan 12 kuukauden ajanjakson aikana lisää sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korotuksia, eivät kyseisenä aikana kerätyt maksujen korotukset tällöinkään saa ylittää 5 prosenttia tarkastelujakson ensimmäistä korotusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana kerättyjen maksujen määrästä.

— — — — —

51

Jakeluverkon toiminnan laatuvaatimukset

Jakeluverkko on suunniteltava ja rakennettava, ja sitä on ylläpidettävä siten, että:

- 1) verkko täyttää järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan asettamat verkon käyttövarmuutta ja luotettavuutta koskevat vaatimukset;
- 2) jakeluverkon vioittuminen myrskyn tai lumikuorman seurauksena ei aiheuta asemakaava-alueella verkon käyttäjälle yli 6 tuntia kestäväää sähkönjakelun keskeytystä;
- 3) jakeluverkon vioittuminen myrskyn tai lumikuorman seurauksena ei aiheuta muulla kuin 2 kohdassa tarkoitettulla alueella verkon käyttäjälle yli 36 tuntia kestäväää sähkönjakelun keskeytystä.

Jakeluverkonhaltijan on määritettävä käyttöpaikkaan sovellettava tavoitetaso 1 momentin 3 kohdasta poiketen paikallisten olosuhteiden mukaisesti, jos:

- 1) käyttöpaikka sijaitsee saarella, johon ei ole siltaa tai vastaavaa muuta kiinteää yhteyttä taikka säännöllisesti liikennöitävää maantielauttayhteyttä; tai
- 2) käyttöpaikan vuotuinen sähkönkulutus on ollut kolmen edellisen kalenterivuoden aikana enintään 2 500 kilowattituntia tai kyseessä on vapaa-ajan asunto ja 1 momentin 3 kohdan vaatimuksen täyttämisen edellyttämien investointien kustannukset olisivat käyttöpaikan osalta poikkeuksellisen suuret sen muista käyttöpaikoista etäisen sijainnin vuoksi.

Sen ohella mitä 2 momentissa säädetään, jakeluverkonhaltijan on määritettävä alueella sovellettava tavoitetaso 1 momentin 3 kohdasta poiketen, jos jakeluverkonhaltija ja verkon käyttäjät alueella sopivat poikkeavasta tavoitetasosta säävarmuuskorvausta vastaan (*verkon käyttäjän sää-*

Lakialoite LA 17/2020 vp

varmuuspalvelu). Jakeluverkonhaltijan on annettava alueen verkon käyttäjille tarjous säävarmuuspalvelun hankkimisesta. Jakeluverkonhaltijan on määriteltävä säävarmuuskorvaus alueen laskennallisten keskeytyskustannusten perusteella.

Energiavirasto voi antaa määräyksiä 2 momentissa tarkoitettua paikallisten olosuhteiden mukaisesti määriteltävästä tavoitetasosta sekä 3 momentissa tarkoitettua verkon käyttäjän säävarmuuspalvelun hankkimisesta ja säävarmuuskorvauksen määrittämisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §, sellaisena kuin se on laeissa 1432/2014, 109/2019 ja 235/2019, seuraavasti:

10 §

Energiaviraston vahvistamat ehdot ja menetelmät

Energiaviraston tulee päätöksellään (*vahvistuspäätös*) vahvistaa verkonhaltijan, järjestelmä-vastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmä-vastaavan siirtoverkonhaltijan sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksen haltijan noudatettaviksi seuraavat palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista:

1) menetelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi valvontajakson aikana;

2) ehdot, edellytykset ja tariffit, jotka koskevat oikeutta käyttää nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja;

3) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot;

4) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi;

5) ylikuormituksen hallintaa ja siirtokapasiteetin jakamista kantaverkossa ja siirtoverkossa koskevat ehdot sekä menetelmät ylikuormituksesta perittävien maksujen määrittämiseksi ja menetelmät ylikuormituksen hallinnasta saatujen tulojen käyttämiseksi;

6) järjestelmä-vastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmä-vastaavan siirtoverkonhaltijan järjestelmä-vastuun piiriin kuuluvien palvelujen ehdot sekä menetelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi;

Lakialoite LA 17/2020 vp

7) järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen ehdot sekä menetelmät järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista perimien maksujen määrittämiseksi.

Hinnoittelussa noudatettavien menetelmien vahvistamista koskevassa päätöksessä tulee määrätä ainakin:

1) verkkotoimintaan tai palveluun sidotun pääoman arvostusperiaatteista siten, että sidotun pääoman arvo ei oleellisesti eroa kyseisen pääoman taseeseen määritellystä arvosta;

2) verkkotoimintaan tai palveluun sidotulle pääomalle taikka palvelulle hyväksyttävän tuoton määrittämistavasta, joka heijastaa verkonhaltijakohtaisesti todellista pääomarakennetta ja joka sallii sidotulle pääomalle enintään vastaavan vähäisen riskisyyden sijoituskohteisiin verrattavan tuoton;

3) verkkotoiminnan tai palvelun tuloksen määrittämistavasta sekä sen edellyttämästä tuloslaskelman ja taseen oikaisusta;

4) investointien kustannustehokkuuteen, verkkotoiminnan tehostamiseen, verkon varmuuden parantamiseen ja verkon kehittämiseen kannustavista tavoitteista ja niiden määrittämistavasta sekä menetelmistä, joilla tavoitteita sovelletaan hinnoittelussa;

Lisäksi hinnoittelussa noudatettavien menetelmien vahvistamista koskevassa päätöksessä voidaan määrätä:

1) hinnoittelurakenteen määrittämistavasta;

2) markkinoiden yhdentymisen edistämiseen ja verkon käyttäjien energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä edistävien järjestelmäpalvelujen saataville asettamiseen kannustavista tavoitteista ja niiden määrittämistavasta sekä menetelmistä, joilla tavoitteita sovelletaan hinnoittelussa;

3) maakaasun siirtoverkonhaltijan maakaasujärjestelmien välisistä siirroista muilta siirtoverkonhaltijoilta vastaanottamien ja muille siirtoverkonhaltijoille maksamien kompensatiomaksujen määrittämistavasta, jos maksut perustuvat maakaasumarkkinalain 22 tai 33 a §:ssä tarkoitettuun siirtoverkonhaltijoiden tekemään sopimukseen.

Sähköverkonhaltijaan kohdistuva vahvistuspäätös ei saa estää verkonhaltijaa asettamasta järjestäytyneillä sähkömarkkinoilla saataville järjestelmäpalveluja kysynnänohjaustoimenpiteitä, kysynnänhallintaa tai hajautettua tuotantoa varten.

Vahvistuspäätös, jossa määrätään 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista menetelmistä, on voimassa neljän vuoden pituisen valvontajakson ajan. Jos verkonhaltija on aloittanut toimintansa muihin verkonhaltijoihin sovellettavan valvontajakson ollessa kesken, on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu vahvistuspäätös kuitenkin voimassa kyseisen valvontajakson loppuun. Vahvistuspäätös, jossa määrätään 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista ehdoista, edellytyksistä ja tariffeista, on voimassa Energiaviraston määräämän enintään kahden vuoden pituisen ajan. Muut 1 momentissa tarkoitettut päätökset ovat voimassa toistaiseksi tai, jos erityistä syytä on, päätöksessä määrätyn määräajan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 17/2020 vp

Helsingissä 12.5.2020

Heikki Vestman kok
Ruut Sjöblom kok
Mia Laiho kok
Juhana Vartiainen kok
Päivi Räsänen kd
Paula Risikko kok
Janne Sankelo kok
Wille Rydman kok
Elina Lepomäki kok
Marko Kilpi kok
Kari Tolvanen kok
Sari Sarkomaa kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Pauli Kiuru kok
Arto Satonen kok
Timo Heinonen kok
Anne-Mari Virolainen kok
Heikki Autto kok
Kalle Jokinen kok
Sofia Vikman kok
Pia Kauma kok
Kai Mykkänen kok
Peter Östman kd
Sari Multala kok
Jukka Kopra kok
Terhi Koulumies kok
Antero Laukkanen kd
Janne Heikkinen kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Ville Kaunisto kok
Matias Marttinen kok
Mari-Leena Talvitie kok
Jani Mäkelä ps
Markku Eestilä kok
Petteri Orpo kok
Sanni Grahn-Laasonen kok
Sebastian Tynkkynen ps
Pihla Keto-Huovinen kok